

Př Obsah

Etymologický slovník české frazeologie (včetně publikací tohoto žánru - české a světové lingvistiky, zejména v oblasti české frazeologie značně zastává na přípravě a vydání jejího synonymního slovníku, zatím námětově etymologické frazeologie) ani jedinou monografii na téma české frazeologie. Přitom toho spatřuji větší zájem ve značné šířce samostatného přednáškování, zejména v rámci lingvistického studia. Frazeologie začala v době, kdy už byly historické aspekty jiných vědních oborů zpracovány a do pořádku rájmu se dostaly synchronní, sociální a psychologické problémy.	Předmluva	5
	Seznam zkratek	7
	Slovník	9
	Literatura	295

Proto jsem si dal za cíl shromáždit všechny dostupné prameny a přiblížit čtenáři bohatou historii české frazeologie. Příprava slovníku začala už dávno - v 90. letech 20. stol., kdy byla vydána naše Bibliografická práce v historii a etymologii českých rčení (Vrážanová 1995, Praha: Karolinum). Bibliografie obsahuje 3300 frazémů a 4700 odkazů na různé - převážně české - prameny. Pro etymologický slovník jsme počet frazémů a odkazů značně navýšili, nyní zahrnuje cca 100 frazémů. Byly pečlivě doplněny a doplněny práce, které byly vydány po r. 1995 (i recitované ořevěší), byly také zpracovány časopisné prameny - německé, slovenské, ruské, ukrajinské aj.

Etymologický slovník je zvláštní lexikografický žánr, který vyžaduje pečlivé zvážení především výběru sloves, které budou ve slovníku komentovány. Není možné vyvěstí všechna rčení existující v daném jazyce - především proto, že lingvistická věda zatím ještě nemá tolik etymologických poznatků, jakou by si vyžádala mnohá desítek let a nebyla by ukončena uspokojivě. Kromě toho, většina sloves nebo frází patří k výrazům s orůzračnou motivací a odráží skutečnost vědního života, který nám nabízí možnost pozorovat kolem sebe: být jako mrš, vrst ocasem, divat se z bídní do louže, být jako obřím, vrátit se ke kořenům, být jako ovce, být (hrabá) jako obrázek, studený jako led apod. Pro etymologický slovník jsme vybrali pouze frazémy, které nejsou dnešním užíváním úplně jasné, což, obkročili aronám, zastaralé gramatické tvary, názvy starých reálií, arnebu psáčeků z Bible a celá aritky autorů. Byly zahrnuty také jednotky, které mají svůj původ nebo jsou zajímavé svou funkcí či vývojem. Účinným vodítkem pro nás bylo to, že o rčení, která jsme vybrali, se zajímali vědci již dříve, většinou a nich se již dříve psalo v českých a zahraničních časopisech, slovnících a odborných publikacích, a právě o tyto práce jsme se opírali.

Slovník zahrnuje pouze frazémy, tj. ustálené reprodukovatelné expresivní jednotky, které mají sloveso-sémantiku. Příslովí a sřídlené výrazy větného charakteru se uvádějí jen výjimečně. Rčení se uvádějí vždy v té podobě, v jaké se vyskytují v odpovídajícím prameni (uváděním za řazením), a uvádějí se i zastaralé tvary. Jsou samy zahrnuty i frazémy, které se dnes neužívají, ale jsou důležité pro odborný výzkum v oblasti české i obecně evropské frazeologie. Takové frazémy jsou ve slovníku popsané aritky, nebo zart., knižní frazémy jsou označeny zkratkou kniž.

Frázologické varianty se uvádějí přes lomítka, např. koukat/býdřit se/mračit se jako devět/sto/ desetkrát, synagmatické varianty - v kulatých závorkách, např. být (lakomý) jako divl.

Frazémy jsou označeny symbolem **F** a jsou řazeny abecedně podle jednotlivých slovních druhů, která frazémy obsahují. Nejprve se uvádí substantivum, nemá-li jím žádné substantivum, pak - slovesum, potom adverbium, pronomem a konečně verbum. To znamená, že frazém začít/zacínat se uvádí pod slovem ADAM, jít/nový - NOVÝ, milovat zemědělský/občanský - ANDELSKÝ, měl kůže pl - IÁ, bys opšel - OPŠETI.